

Mitä tulikaan sovittua?

Yksityisyydensuoja
internetpalveluiden sopimuksissa

28.10.2014

Sisällysluettelo

1	Taustaa	3
1.1	Internetin palveluista	3
1.2	Sopimuksen syntyminen	3
1.3	Internetpalvelusopimuksen syntyminen	3
1.4	Yksityisyydensuoja internetissä	4
1.5	Tiedollinen yksityisyys ja viestintäyksityisyys	4
1.6	Yksityisyydensuoja perusoikeutena	5
1.7	Kansallisesta sääntelystä	5
1.8	Suostumus tietojen käsittelyyn	5
2	Mitä huomioida?	6
2.1	Tarkastuslista	6
2.2	Viestintäpalvelut	7
2.3	Sosiaalinen media	7
2.4	Tallennuspalvelut	7
3	Sopimukset ja yksityisyydensuoja - erityisiä tilanteita	8
3.1	Kansainvälisyys	8
3.2	Missä tieto sijaitsee?	8
3.3	Tietoon liittyvistä oikeuksista	9
3.4	Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen	9
3.5	Tiedon kasautuminen	9
3.6	Yksityistä vai julkista	10
3.7	Muutokset ja lisäykset sopimukseen	10
4	Lopuksi	10
	Lähteet	12

1 Taustaa

Tämän ohjeen tarkoituksena on neuvoa kuluttajia, kuinka sopimuksia voidaan arvioida yksityisyydensuojan näkökulmasta.

Ohje on jaettu kolmeen osaan, josta ensimmäisessä kerrotaan yleisesti yksityisyydensuojasta internetpalveluissa sekä siitä, miten internetpalvelusopimus syntyy. Toisessa osassa esitellään käyttäjille lista, jonka avulla voi tarkastella esimerkkejä siitä, millaisia yksityisyydensuojaan vaikuttavia ehtoja internetpalvelusopimuksissa voi olla. Kolmannessa osassa kerrotaan yleisiä yksityisyydensuojaan liittyviä seikkoja, joita sopimuksia tehdessä ja internetpalveluita käyttäessä voi tulla vastaan.

1.1 Internetin palveluista

Internet on pullollaan erilaisia palveluita. Useimmiten niitä voi käyttää ilman sopimuksia ja tavallaan vapaasti. Internetpalvelun käyttöönottoon liittyy kuitenkin usein käyttöehdot tai sopimus, joka käyttäjän on hyväksyttävä päästäkseen käyttämään haluamaansa palvelua.

Tässä ohjeessa keskitytään erityisesti seuraaviin internetpalveluihin liittyviin sopimuksiin:

1. Viestintäpalvelut
2. Sosiaalinen media (eli SOME) ja
3. Tallennuspalvelut.

Viestintäpalveluja ovat esimerkiksi sähköposti- tai pikaviestintäpalvelu (eli niin sanottu chat-palvelu). Sosiaalisen median palveluilla tarkoitetaan puolestaan palveluita, joissa yhdistyy viestintäpalvelut ja toisaalta käyttäjien oma sisältötuotanto sekä verkostoituminen. Sosiaaliseen mediaan voidaan jakaa omia kuvia, videoita ja tuottaa muutakin sisältöä. Tallennuspalvelu voi olla yksinkertaisimmillaan levytilaa internetissä.

1.2 Sopimuksen syntyminen

Ihminen joutuu elämänsä varrella tekemisiin monenlaisten sopimusten kanssa. Sopimuksen merkittävin tehtävä on sitoa osapuolet (käyttäjä ja palveluntarjoaja) noudattamaan sopimuksessa mainittuja ehtoja, velvollisuuksia ja oikeuksia.

Sopimuksen syntyminen ja sen ehtoihin sitoutuminen voi tapahtua usealla eri tavalla. Oikeustoimilain¹ mukaan sopimus syntyy tarjouksesta ja siihen annettavasta hyväksyvistä vastauksesta eli hyväksymisestä. Lähtökohdana tällöin on, että tarjous ja siihen annettu vastaus sitovat tekijäänsä.

Sopimus voi syntyä muullakin tavalla kuin oikeustoimilain mukaisella tarjous-vastaus-mekanismissa. Esimerkiksi yksityiselle alueelle pysäköimällä tavallaan hyväksytään opastetauluissa olevat ehdot.²

Myös sähköisessä maailmassa eri palveluihin liittyvät sopimukset syntyvät usein muulla tavalla kuin tarjouksella ja siihen annetulla hyväksyvällä vastauksella.

1.3 Internetpalvelusopimuksen syntyminen

Yleensä sopimus tehdään kaikkien kanssa samoilla ehdoilla (eli vakioehdoilla), eikä ehdoista voi neuvotella.³ Vakiosopimuksia käytetään helpottamaan sopimuksen tekemistä tilanteissa, joissa solmitaan suuria määriä samankaltaisia sopimuksia.⁴ Esimerkiksi otettaessa käyttöön jokin internetin palveluista, henkilön on yleensä

¹ Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929):

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290228>.

² Asiasta on olemassa korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu, KKO 2010:23:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2010/20100023>

³ Saarnilehto, 2009, s. 6-8.

⁴ Saarnilehto, 2009, s. 63.

hyväksyttävä sopimus sellaisenaan, jotta palvelua pääsee käyttämään. Luonnollisesti vaihtoehtona on aina, että palvelua ei oteta käyttöön, jolloin sopimukseenkaan ei sitouduta.

Tavallisin tapa tehdä sopimus on tosi-asiallisen toiminnan seurauksena. Kun ihminen valitsee ostoksensa kaupassa ja maksaa ne kassalla, syntyy kauppa. Sopimuksen syntyminen ei kuitenkaan aina vaadi, että sopimusosapuolet ovat fyysisesti samaan aikaan samassa paikassa läsnä.

Verkossa asioidaan useimmiten automatisoidun järjestelmän kanssa, joka voi myös johtaa sitovan sopimuksen syntymiseen. Verkossa tehtävät sopimukset syntyvät käytännössä usein siten, että käyttäjä hyväksyy ehdot napsauttamalla ehtojen hyväksymispainiketta, rekisteröitymällä palveluun tai käyttämällä palveluita.

Koska sopimus voi internetin palveluissa syntyä pelkästään käyttämällä palvelua, on käyttäjän hyvä tutustua ennakolta palvelua kuvaaviin mahdollisiin käyttöehtoihin tai sopimukseen.

1.4 Yksityisyydensuoja internetissä

Ihmisen tarve yksityisyyteen ei ole mikään uusi asia. Toisaalta yksityisyydensuoja sähköisessä maailmassa on tavallaan uusi asia, johon on viime aikoina alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota.

Digitaalisessa ympäristössä jaetaan ja liikkuu enemmän yksityisyyteen liittyviä tietoja. Teknologian kehittyessä ja tietotekniikan käytön yleistyessä yksityisyyden loukkaamisen riskit ovat lisääntyneet.⁵

Yksityisyyttä pidetään nyky-yhteiskunnassa yhtenä tärkeimmistä oikeuksista, silti yksityisyyttä ei ole joko kyetty tai haluttu määritellä tarkasti. Karkeasti

jaoteltuna yksityisyys voidaan nähdä julkisuuden vastakohtana.⁶

Määrittelyn osalta lisäongelma on, että yksityisyys käsitteenä on useimmiten kulttuurisidonnainen, eikä sitä ole helppo määritellä yleispätevästi, kaikkiin tilanteisiin sopivaksi.

Tässä ohjeessa tarkasteltavissa internetpalveluissa erityisesti esiintyvät yksityisyydensuojan osa-alueet ovat:

- *Tiedollinen yksityisyys ja yksityisyys henkilötietojen käsittelyssä sekä*
- *Viestintäyksityisyys.*

Sähköisissä palveluissa liikkuu erityisesti henkilöiden välistä viestintää ja henkilöiden jakamia erilaisia tietoja, myös henkilötietoja.

1.5 Tiedollinen yksityisyys ja viestintäyksityisyys

Tiedollinen yksityisyys tarkoittaa, että yksilöllä tulisi olla mahdollisimman suuri mahdollisuus päättää itseään koskevista informaatiosta, salata se tai julkistaa se, sekä tietää, mitä tietoja hänestä kerätään sekä, miten, missä ja kenen toimesta näitä tietoja käytetään.

Oikeus ei ole ehdoton vaan sitä tulee arvioida erilaisten muiden velvoitteiden kentässä. Erilaisia tietoja tarvitaan esimerkiksi hyvinvointivaltiollisten palveluiden tarjoamiseen, väestön hallintaan sekä erilaisiin kaupallisiin tarkoituksiin ja yleensä kaupankäynnin mahdollistamiseen.

Vaikuttaminen itsestä kertoviin tietoihin voi tapahtua useilla eri tavoilla. Vaikuttaminen voi tapahtua henkilön omilla valinnoilla. Jokaisella on tilanteesta riippuen usein mahdollisuus päättää, mitä palveluita käyttää, mitä tietoja ja missä määrin jakaa internetin palveluissa muille.

⁵ Saarenpää 2012, s. 310.

⁶ Neuvonen 2014, s. 21.

Viestintäyksityisyys toteutuu suurelta osin viestinnän luottamuksellisuudella. Perustuslain mukaan viestin salaisuus on loukkaamaton. Nykyisin sähköinen viestintä on niin monimuotoista, että viestintäyksityisyys muodostaa oman erikseen säännellyn yksityisyydensuojan alueen.⁷

Lisäksi jokaisella on yleensä toiminnan vapaus eli mahdollisuus olla pois julkisuudesta ja useimmiten mahdollisuus toimia anonyymina verkossa, riippuen palvelusta. Joissakin palveluissa on kuitenkin tärkeää tunnistaa käyttäjä luotettavasti.

1.6 Yksityisyydensuoja perusoikeutena

Yksityisyydensuoja on perusoikeus, mikä on turvattu kansainvälisissä sopimuksissa, EU:n perusoikeuskirjassa⁸, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksessa⁹ ja Suomen perustuslaissa¹⁰. Sopimukseen liittyen, oma kysymyksensä on, kuinka pitkälle henkilö oikeastaan voi luopua perusoikeuksistaan, myös yksityisyydestään, sopimuksella.¹¹

1.7 Kansallisesta sääntelystä

Vaikka internetin maailmassa ei päde aina kansallinen lainsäädäntö, tässä on syytä selvittää lyhyesti asiaan läheisimmin liittyvä Suomen lainsäädäntö eli henkilötietolaki¹² ja sähköisen viestinnän tietosuojalaki¹³.

⁷ Saarenpää 2012, s. 317 ja erityisesti sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004).

⁸ 2000/C 364/01:

http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fi.pdf

⁹ SopS 18-19/1990,

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf.

¹⁰ Suomen perustuslaki (731/1999):

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>.

¹¹ Tätä aihetta ei käsitellä tarkemmin tässä ohjeistuksessa. Ohjeen tarkoituksena on ohjeistaa kuluttajia, kuinka sopimusehtoja voidaan arvioida yksityisyydensuojan näkökulmasta.

¹² Henkilötietolaki (523/1999,

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>)

on henkilötietojen käsittelyn yleislaki.

¹³ Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040516>) tarkoituksena on turvata sähköisen viestinnän

Henkilötietojen suojan tehtävänä on antaa suojaa yksityisyydelle ja muille henkilöön liitettävissä oleville tiedoille. Henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä. Henkilötietoja saa käsitellä muun muassa henkilön yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai sopimuksen ja asiakassuhteen perusteella. Kansainvälisestä näkökulmasta henkilötietolaki myös rajoittaa henkilötietojen siirtoa Euroopan unionin ulkopuolelle. Henkilötietoja voidaan siirtää Euroopan unionin ulkopuolella tietyin edellytyksin esimerkiksi rekisteröidyn toimeksiannosta tai sopimuksen perusteella.¹⁴

Sähköisen viestinnän luottamuksellisuudesta on puolestaan säädetty tarkemmin sähköisen viestinnän tietosuojalaissa.¹⁵ Viestejä ja niihin liittyviä tietoja voidaan käsitellä pääsääntöisesti viestin lähettäjän tai vastaanottajan suostumuksella. Huomioitava on, että kyseisen lain mukaan viestit eivät ole luottamuksellisia, jos ne on saatettu yleisesti vastaanotettaviksi, esimerkiksi julkiselle keskustelupalstalle.

1.8 Suostumus tietojen käsittelyyn

Suostumus tietojen käsittelyyn voidaan antaa yleensä myös käyttäjäsopimuksessa tietyin vakioehdoin. Suostumukselta vaadittu tarkkuus vaihtelee tapauskohtaisesti. Käyttäjän suostumuksella erilaisissa internetpalvelusopimuksissa mahdollistetaan toimenpiteet (esim. tietojen käyttäminen ja luovuttaminen), joihin palveluntarjoaja voi ryhtyä tietoihin liittyen.

Olennaista on, että palvelun käyttäjä on tietoinen siitä, kuinka ja mihin tarkoituksiin hänen tietojensa käytetään.

luottamuksellisuuden ja yksityisyydensuojan toteutuminen sekä edistää sähköisen viestinnän tietoturvaa ja monipuolisten sähköisen viestinnän palvelujen tasapainoista kehittymistä (ks. lain 1 §).

¹⁴ Katso tarkemmin henkilötietolain (523/1999) 8 § 1, 2, 5 ja 6 kohdat sekä 23 § 2 kohta.

¹⁵ Katso tarkemmin sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4 ja 8 §. Huomaa, että sähköisen viestinnän tietosuojalaki tulee osaksi tulevaa tietoyhteiskuntakaarta (HE 221/2013 vp).

Jos palveluntarjoaja haluaa käyttää kerättyjä tietoja muihin tarkoituksiin kuin palvelun tavanomaiseen toteuttamiseen, on käyttäjän tiedettävä tästä ennen suostumuksensa antamista.¹⁶

2 Mitä huomioida?

Sopimukset voivat joskus tuntua pitkiltä ja vaikeaselkoisilta. Ainakin keskeisimpiin sopimusehtoihin kannattaa aina tutustua ennen sopimuksen hyväksymistä ja palvelun käyttöönottoa.

Palveluiden sopimukset ovat usein palvelukohtaisia ja siten erilaisia. Kaikista sopimuksista ei kaikkia alla esitettyjä asioita siten välttämättä löydy.

2.1 Tarkastuslista

Sopimuksista on hyvä tarkastaa, onko siinä käsitelty seuraavia asioita:

1. Mitä tietoja kerätään (asiakastiedot ja muut tiedot)
2. Tietoon liittyvät oikeudet
3. Sovellettava lainsäädäntö
4. Minne tieto on tallennettu
5. Tietojen käyttötarkoitus (mihin ja miten tietoja hyödynnetään)
6. Tietojen luovuttaminen ja jakaminen kolmansille osapuolille
7. Markkinointi
8. Tietojen julkisuus/yksityisyys ja miten tietoa suojataan
9. Tietojen säilytysaika
10. Mitä tiedoille tapahtuu, kun sopimus päättyy.

Se, mitä tietoja käyttäjästä kerätään, vaikuttaa suoraan siihen, mitä tietoja palveluntarjoaja tai mahdollinen kolmas osapuoli voivat hyödyntää. Useimmiten palvelun käyttöä varten tarvitaan ainakin perustiedot asiakkaasta, esimerkiksi nimi- ja osoitetiedot. Tosin esimerkiksi kotiosoitetta tai puhelinnumeroa ei ole välttämätöntä kaikille palveluntarjoajille ilmoittaa, vaikka niitä rekisteröitymisen yhteydessä kysyttäisiinkin.

Sovellettava lainsäädäntö ja se, minne tieto on tallennettu puolestaan vaikuttavat suoraan siihen, minkä maan lainsäädäntö tulee asiassa sovellettavaksi. Internetin palvelut ovat usein kansainvälisiä ja siksi jokaisen olisi hyvä tarkastaa käyttämiensä palveluiden mahdolliset kansainvälisyyteen liittyvät maininnat sopimuksista.

Tietojen yksityisyyteen ja julkisuuteen liittyen sopimuksessa voi olla maininta, onko palvelu aina julkinen vai yksityinen. Lisäksi jo sopimuksessa voi olla mainittuna, voiko käyttäjä asetusten kautta tai muutoin itse päättää jakamansa tiedon yksityisyydestä tai julkisuudesta. Palvelussa voi olla teknisesti mahdollistettu käyttäjälle yksityisyyteen liittyvien asetusten hallinta. Viestintäpalveluiden osalta kannattaa selvittää, minkälaisia suojaustoimia niissä käytetään.

Internetpalvelusopimukset voivat sisältää myös maininnan siitä, mitä varten tietoja kerätään sekä sen, missä tapauksissa tietoja voidaan luovuttaa tai jakaa kolmansille osapuolille (eli siis jollekin muulle kuin palvelun käyttäjälle tai palveluntarjoajalle).

Markkinointiin liittyen sopimuksessa voi olla mainittuna, käytetäänkö tietoja markkinointitarkoituksessa. Pääsääntö on, että sähköistä suoramarkkinointia saa kohdistaa vain sellaisiin yksityishenkilöihin, jotka ovat antaneet siihen ennakolta suostumuksensa (niin sanottu opt-in -periaate).¹⁷ Sähköisellä

¹⁶ Innanen & Saarimäki 2009, s. 6.

¹⁷ Lisätietoa yksityisyydensuojasta ja tarkemmin tietosuojasta suoramarkkinoinnista löytyy

suoramarkkinoinnilla tarkoitetaan seuraavien välineiden tai niiden yhdistelmien avulla toteutettua suoramarkkinointia: sähköpostiviesti, tekstiviesti, puheviesti, ääniviesti, kuvaviesti, telekopiolaite ja automatisoitu soittojärjestelmä.¹⁸

Tietojen säilytysajan osalta käyttäjälle olennaisinta on saada tietää, poistuvatko tiedot todellakin palvelusta, kun ne sieltä poistaa. Useimmiten kerran julkaistua tietoa voi olla mahdotonta poistaa kokonaisuudessaan internetistä. Usein tietoa voi poistamisenkin jälkeen olla esimerkiksi muiden henkilöiden mahdollisesti ottamilla kopioilla tai palvelun varmuuskopioilla.

Jossain vaiheessa käyttäjä voi haluta lopettaa palvelun käytön. Tämäkin asia kannattaa huomioida jo palvelusopimukseen sitouduttaessa. Sopimuksessa on usein maininta sopimuksen päättämisestä tai irtisanomisesta sekä mahdollisesti siitä, kuinka sopimus voidaan päättää.

2.2 Viestintäpalvelut

Oikeus luottamukselliseen viestintään on perustuslain mukaan perusoikeus. Toisaalta luottamuksellisen viestinnän lisäksi on myös julkiseksi tarkoitettua viestintää.¹⁹ Palvelun käyttäjän on viestintäpalveluissa hyvä huomioida palveluun liittyvät yksityisyyteen ja julkisuuteen liittyvät mahdolliset ehdot sekä se minkälaisia suojaustoimia palvelussa mahdollisesti käytetään.

Viestintään liittyvissä palveluissa on tärkeää huomioida, minkä maan lainsäädäntöä palveluun sovelletaan. Käytettäessä ulkomaalaisen palveluntarjo-

ajan ulkomailla osin tai kokonaan to-
teuttamaa palvelua on käyttäjän syytä
huomioida, ettei Suomen lainsäädäntö
voi tällöin välttämättä taata
yksityisyydensuojan säilymistä
viestintäpalveluissa.

2.3 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media jo luonteensakin perusteella edellyttää avoimuutta, tietojen jakamista ja verkostoitumista. Tällöin on erityisen järkevää etsiä sopimuksista kohdat liittyen siihen, mitä tietoja käyttäjästä kerätään ja miten niitä hyödynnetään.

Tietoon liittyvät oikeudet on lisäksi hyvä selvittää, sillä sosiaalisessa mediassa yhtenä tarkoituksena on sisällöntuotanto ja -jakaminen. Vaikka palveluun jaetun kuvan olisi ottanut käyttäjä itse, voi olla, että käyttäjä on antanut palvelusopimuksessa palveluntarjoajalle laajat käyttöoikeudet jakamansa kuvan hyödyntämiseen.

Tietojen yksityisyyteen ja julkisuuteen liittyvät asiat ovat erityisen tärkeitä myös sosiaalisessa mediassa. Käyttäjän on hyvä selvittää, kuinka tietojen jakamista voidaan rajoittaa myös teknisin keinoin, esimerkiksi palvelun asetuksista.

Lisäksi muistissa on hyvä pitää se tosiasia, että kun tiedon jakaa ensin julkisena johonkin palveluun, sitä on jälkikäteen hankala muuttaa takaisin yksityiseksi, sillä tieto on voinut levitä jo hyvinkin pitkälle sähköisessä maailmassa. Olisi siis hyvä aina etukäteen harkita, millaisia tietoja internetpalveluun jakaa ja missä määrin.

2.4 Tallennuspalvelut

Yksinkertaisimmillaan tallennuspalvelut ovat verkossa olevaa levytilaa, jonne käyttäjä voi tallentaa omia tiedostojaan. Voi olla, että käyttäjä tietää tarkalleen, missä hänen tietonsa sijaitsevat, mutta useimmiten internetissä tiedot ovat niin sanotusti pilvessä. Käyttäjien on helppo ottaa käyttöön eri pal-

Tietosuoja-valtuutetun toimiston julkaisusta: Tietosuoja
suoramarkkinoinnissa, 16.06.2011

(http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuoja/valtuutettu/tietosuoja/valtuutetuntoimisto/opaat/6JfqJbSp/Tietosuoja_suoramarkkinoinnissa.pdf).

¹⁸ Sähköisen viestinnän tietosuojalaki (516/2004) 26 §.

19 Katso tarkemmin sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4 § 2 momentti, jonka mukaan "Viesti ei ole luottamuksellinen, jos se on saatettu yleisesti vastaanotettavaksi".

veluntarjoajien tallennuspalvelut, mutta käyttäjä ei useinkaan tiedä, missä tallennetut tiedot fyysisesti sijaitsevat.

Tallennuspalveluiden osalta on erityisen tärkeää selvittää, mitä lainsäädäntöä sopimukseen sovelletaan. Sopimuksessa on harvoin kuitenkaan mainintaa siitä, missä levytila tai tiedot tosiasiallisesti sijaitsevat.

Tallennuspalveluihin voidaan useimmiten tallentaa suurikin määrä tietoa. Tällöin olisi hyvä huomioda se, että tiedot olisivat helposti siirrettävissä toiseen paikkaan käyttäjän niin halutessa. Lisäksi tilanteessa, jossa palvelun käyttö halutaan lopettaa, käyttäjän olisi syytä selvittää, mitä tiedoille tapahtuu, kun sopimus päättyy.

3 Sopimukset ja yksityisyydensuoja - erityisiä tilanteita

Tässä kappaleessa esitetään lyhyesti yleisiä yksityisyydensuojaan liittyviä asioita, joita sopimuksia tehdessä ja palveluita käytettäessä voi tulla vastaan.

3.1 Kansainvälisyys

Kansainvälisyys tuo omat haasteensa sopimuksiin. Sitouduttaessa sopimukseen, on hyvä tietää, onko siinä kansainvälistä ulottuvuutta. Kansainvälistä sopimusta tulkittaessa on usein tukeuduttava kahden tai useamman valtion lainsäädäntöön. Tämä aiheuttaa sopimuksen osapuolille useita epävarmuustekijöitä.

Tilannetta helpottaa se, että sopimuksissa useimmiten mainitaan, minkä maan lainsäädäntöä sopimukseen sovelletaan. Käytettäessä ulkomaalaisen palveluntarjoajan ulkomailla toteuttamaa palvelua on käyttäjän syytä huomioda, ettei Suomen lainsäädäntö voi

tällöin välttämättä taata yksityisyydensuojan säilymistä. Suomen ulkopuolella osittain tai kokonaan toteutettavat palvelut altistuvat myös muiden valtioiden pakottavalle lainsäädännölle. Ulkomainen lainsäädäntö saattaa poiketa Suomen lainsäädännöstä merkittävästi.²⁰ Sopimuksesta voidaan poiketa sovellettavan lainsäädännön mukaan. Lainsäädäntö voi olla pakottavaa tai tahdonvaltaista. Yleissääntö on, että lainsäädännön pakottava sääntely menee sopimuksen edelle, jos sopimuksen ja sovellettavan pakottavan lainsäädännön välillä on ristiriita.²¹

Oman ongelmansa kansainvälisiin sopimuksiin tuo myös se, että sopimuksen kieli saattaa olla jokin muu kuin suomi. Tämä tuo sopimuksen ymmärtämiseen omat haasteensa. Sopimuksissa käytettävä kieli saattaa erota huomattavasti tavanomaisemmissa yhteyksissä käytetystä kielestä. Osa kansainvälisistä palveluntarjoajista on laatinut sopimuksistaan myös suomenkielisiä versioita, joihin voi olla helpompi tutustua.

3.2 Missä tieto sijaitsee?

Sopimuksissa ei useinkaan ole mainintaa siitä, missä käyttäjän jakamat tai tallentamat tiedot fyysisesti sijaitsevat. Palvelujen kansainväliseen luonteeseen liittyen olisi hyvä kuitenkin tietää, onko tieto tallennettu jonnekin muualle kuin Suomeen tai Euroopan unioniin. Voi kuitenkin olla, että asia ei ole kovin helposti selvitettävissä, jos ollenkaan.

²⁰ Viestintävirasto on asiaan liittyen antanut (25.06.2014) teleyrityksille suosituksen siitä, mitä ja miten käyttäjille on annettava tietoa kansainvälisen kytköksen sisältävästä viestintäpalvelusta. Viestintäviraston suositus Kansainvälisesti toteutetun palvelun tietoturvasta tiedottamisesta on saatavilla Viestintäviraston www.sivuilla: <https://www.viestintavirasto.fi/ohjausjavalvonta/ohjeet/tulkinnatsuosituksietjaselvitykset/ohjeidentulkintojensuosituksienjaselvitystenasiakirjat/kansainvalisestitoteutetunpalveluntietoturvastatiedottaminen.html>.

²¹ Tämän ohjeen tarkoituksena ei ole esitellä eri maiden lainsäädäntöjen eroja tarkemmin. Tarkoituksena on kiinnittää palvelun käyttäjien huomio siihen, että eri valtioiden välillä voi todellakin olla eroja yksityisyydensuojaan liittyvässä sääntelyssä.

Tiedon fyysinen sijainti voi vaikuttaa siihen minkä maan lainsäädäntöä eri tilanteisiin sovelletaan ja sitä kautta myös siihen, mitä ja miten tietoja kerätään - ja missä ja kenen toimesta tietoja käytetään.

3.3 Tietoon liittyvistä oikeuksista

Sopimuksessa voi olla maininta siitä, kuka verkossa jaetun tiedon omistaa. Pääsääntö kuitenkin on, että tietoon ei kohdistu yksinoikeuksia eli kukaan ei voi omistaa tietoa. Esineen voi omistaa, mutta tietoa ei. Joihinkin tietoihin voi kuitenkin kohdistua rajoituksia, jotka antavat oikeudenhaltijalle (esim. tekijänoikeus) mahdollisuuden kieltää muita hyödyntämästä tietoa. Jos tieto on ilmaistu luovasti, itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, siihen voi kohdistua tekijänoikeus. Jos kyse on puolestaan henkilötiedoista, niitä ei saa käsitellä henkilötietolain vastaisesti.²²

Pääsääntö on, että henkilöllä, joka on tuottanut tiedon alun perin (esimerkiksi ottanut jakamansa valokuvan) on tekijänoikeus kuvaan. Useimmiten käyttäjällä on siis oikeuksia jakamiinsa itse otettuihin kuviin tai videoihin. Käyttäjä voi kieltää muita hyödyntämästä näitä tietoja. Toisaalta käyttäjä voi sopimuksella antaa muille myös luvan käyttää kyseisiä tietoja.

Palveluiden sopimuksissa voi olla ehto, jonka perusteella käyttäjä antaa palveluntarjoajalle laajat oikeudet hyödyntää käyttäjän jakamia tietoja, esim. viestejä, kuvia tai videoita. Sopimuksesta on yleensä aina hyvä etsiä mahdollinen maininta tietojen käsittelyoikeuksien luovuttamisesta palveluntarjoajalle.²³

Usein käyttäjä antaa nämä laajat käsittelyoikeudet palveluntarjoajalle ilman kompensatiota eli ilmaiseksi. Käyttäjien tietojen kerääminen ja analysointi

muodostaa merkittävän osan joidenkin yritysten taloudellisesta toiminnasta. Tiedosta on tullut monelle yritykselle osa niiden omaisuutta. Tätä tietoa kerätään usein erilaisten kuluttajille tarjottavien palveluiden kautta niin, että palvelun sopimusehdoissa mahdollistetaan tiedon hyödyntäminen.

3.4 Tietojen käyttäminen ja luovuttaminen

Sopimuksessa mainitaan usein yleisellä tasolla, millä tavoin tietoja käytetään ja kenelle tietoja voidaan erilaisissa tapauksissa luovuttaa.

Tietojen käyttäminen liittyy yleensä siihen, miten palveluntarjoaja käyttää tietoja. Tietoja voidaan käyttää esimerkiksi palvelun toteuttamiseen, laskutukseen, markkinointiin, palvelun kehittämiseen, ja tilastointiin.

Sopimuksessa voi lisäksi olla maininta tietojen luovuttamisesta kolmansille osapuolille, esimerkiksi muille palvelun käyttäjille, yrityksille tai viranomaisille. Joskus sopimuksessa voidaan mainita tarkemmin, mitä tietoja kolmansille osapuolille voidaan eri tilanteissa luovuttaa. Yleensä sovellettavassa lainsäädännössä määritellään, missä tapauksissa esimerkiksi viranomaisille voidaan luovuttaa tietoja.

3.5 Tiedon kasautuminen

Palveluntarjoajat voivat tarjota useaa eri palvelua yhdellä tunnuksella. Esimerkiksi jotkin internetpalvelut sisältävän yhdellä tunnuksella verkkohaun, sähköpostin, pikaviestintäpalvelun, tallennustilaa, kalenterin, sosiaalisen yhteisön jne.

Tietojen jakaminen erilaisiin palveluihin on tehty, ja halutaankin tehdä, helpoksi. Yksittäinen tieto, jonka käyttäjä jakaa tietyn palvelun kautta muutamalle henkilölle, ei välttämättä vielä vaikuta henkilön yksityisyydensuojaan merkittäväällä tavalla. Asia voi muuttua, jos yksittäisiä tietoja on useassa eri palvelussa ja nämä tiedot voidaan esi-

²² Pitkänen, Tiilikka ja Warma 2013, s. 10-13.

²³ Voi olla, että tällaista mainintaa ei sopimuksessa ole. Luonnollisesti tilanne voi olla, että palveluntarjoaja ei edes hyödynnä palveluun jaettuja tietoja liiketoiminnassaan.

merkiksi saman käyttäjätunnuksen kautta yhdistää tiettyyn tunnukseen ja sitä kautta mahdollisesti käyttäjään. Tietoja yhdistämällä voidaan saada esille yllättävän laaja analyysi käyttäjästä ja hänen tekemisistään.

Käytettäessä erilaisia verkon palveluja, olisi hyvä pitää mielessä seuraavat kolme asiaa:

1. millaista tietoa jaetaan (esim. yleisesti tiedossa olevaa tietoa tai yksityistä/henkilökohtaista tietoa)
2. minne tieto jaetaan (esim. eri palveluihin) ja
3. kenelle tieto jaetaan (esim. yksityisesti/julkisesti ja yksittäiselle henkilölle/ryhmälle/kaikille).²⁴

3.6 Yksityistä vai julkista

Viestin ei oleteta olevan luottamuksellisen, jos tietoa julkaisee yleisesti vastaanotettavaksi. Yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitettu viesti voi tulla pääsääntöisesti kenen tahansa nähtäväksi tai käytettäväksi.

Kun tieto on saatettu alun perin yleisesti vastaanotettavaksi, ongelmia voi esiintyä tilanteessa, jossa käyttäjä haluaa poistaa tiedon käyttämästään palvelusta. Voi olla, että tietoa ei saada kokonaisuudessaan poistettua palvelusta, koska muilla käyttäjillä voi olla kopioita tiedosta. On myös esimerkiksi mahdollista, että alun perin vain muutamalle henkilölle jaettu kuva leviääkin laajemmalle piirille tarkoituksella tai vahingossa.

3.7 Muutokset ja lisäykset sopimukseen

Sopimukset voivat olla määräaikaaisia tai toistaiseksi voimassa olevia. Lisäys sopimukseen jättää alkuperäisen sopimuksen täysin voimaan. Muutos sopi-

mukseen puolestaan yleensä muuttaa jotakin yksittäistä sopimuksen ehtoa.

Erityisesti toistaiseksi voimassaoleviin sopimuksiin voi tulla tarve tehdä muokkauksia. Tämä useimmiten johtuu toimintaympäristöstä tapahtuvista muutoksista ja niistä syntyneistä tarpeista muokata sopimusta. Useimmiten palveluntarjoaja ilmoittaa käyttäjille sopimusmuutoksista, mikä helpottaa sopimukseen tehtävien muutosten ja lisäysten seuraamista. Merkittäviin sopimusmuutoksiin tai -lisäyksiin tulisi yleensä pyytää käyttäjän hyväksyntä. Muutostapauksissa käyttäjän olisi hyvä arvioida muutoksen tai lisäyksen merkittävyyttä ja pohtia, haluaako muutoksen jälkeen jatkaa vielä palvelun käyttöä.

Alkuperäisessä sopimuksessa voi olla maininta siitä, että sopimukseen voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia tai lisäyksiä lainsäädännön tai palvelun muuttuessa.

4 Lopuksi

Sähköisten palveluiden käyttämisestä on tullut osa ihmisten arkipäivää. Käyttäjä ei useinkaan edes näe vaihtoehtona sitä, ettei ottaisi tiettyä palvelua käyttöönsä. Tällöin sopimukseen ei sitouduttaisi ja samalla voitaisiin ehkä parhaiten varmistaa käyttäjän yksityisyydensuojan säilyminen.

Käyttäjällä on useita mahdollisuuksia vaikuttaa yksityisyydensuojan säilymiseen sähköisessä maailmassa. Vaikutusmahdollisuudet voidaan jakaa karkeasti ennakoiviin ja jälkikäteisiin.

Ennen palvelun käyttöönottamista olisi hyvä harkita, tarvitseeko todellakin kyseistä palvelua, millaista hyötyä palvelusta saa ja millaista haittaa palvelun käyttämisestä voi syntyä.

²⁴ Yleistys artikkelista Privacy: Cepeda Espinosa 2012, s. 966-981.

Palvelua käytettäessä on puolestaan aina hyvä miettiä, mitä ja millaista tietoa jakaa, mihin palveluihin ja kenelle. Omalla verkkokäyttäjytymisellä voi vaikuttaa paljon.

Useissa palveluissa käyttäjä voi myös asetuksin hallita yksityisyydensuojaansa.

Lähteet

Saarnilehto Ari. Sopimusoikeuden perusteet. Talentum 2009.

Cepeda Espinosa, M. J. Privacy. Kirjasta The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law. Oxford University Press 2012.

Innanen, Antti ja Saarimäki, Jarkko. Internet-oikeus. Edita 2009.

Neuvonen, Riku. Yksityisyyden suoja Suomessa. Lakimiesliiton kustannus. 2014.

Pitkänen Olli, Tiilikka Päivi ja Warmma Eija. Henkilötietojen suoja. Talentum 2013.

Saarenpää, Ahti. Henkilö- ja persoonallisuus oikeus. Teoksesta: Tammilehto Timo (toim.) Oikeusjärjestys 2012, osa 1. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Yhteystiedot

Viestintävirasto

PL 313

Itämerenkatu 3 A

00181 Helsinki

Puh: 0295 390 100 (vaihde)

kyberturvallisuuskeskus.fi

viestintävirasto.fi